

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS
COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y. ET L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DU COMITE INTERACADEMIQUE
DE BALKANOLOGIE DU CONSEIL DES ACADEMIES
DES SCIENCES ET DES ARTS DE LA R.S.F.Y. ET DE L'INSTITUT
DES ETUDES BALKANIQUES

X

BELGRADE 1979.

ћу пажњу од ове која јој је овом приликом указана. Њен приказ завршићемо жељом академика Павла Савића, израженом у уводној речи: „Нека ова монографија сведочи да нисмо незахвални непо-

знатим ствараоцима за пребогато наслеђе које нам оставише”. Она то недвосмислено доиста и посведочује.

Верена Хан

Bojana Radojković, SITNA PLASTIKA U STAROJ SRPSKOJ UMETNOSTI — LES OBJETS SCULPTÉS D'ART MINEUR EN SERBIE ANCIENNE. Izdanje „Jugoslavija” — Muzej primenjene umetnosti, Beograd 1977, 55 страница текста, 78 илустрација у црно-белој репродукцији, четири табле у боји.

У научној библиографији постоје књиге чији је наслов шири од садржине самог дела или такве које на корицама носе тему ужу од оног што је на њеним страницама написано. Групи потоних припада књига коју желимо да прикажемо.

Ситна пластика у старој српској уметности први пут је у нас обрађена као целина. У тој је целини приказан развојни лук једне занатско-уметничке делатности од XI до XIX века, односно у распону од готово пуних осам векова, која по свом значају и вредности прелази историјске границе некадашње Србије. Израђевине ове „мале уметности” у пластици због лакоће преношења живо су циркулисале по балканским земљама у прошлости, стицале се такође у Србији или су овде настајале и до данас се сачувале у релативно великом броју. Добрим делом управо због своје мобилности порекло појединих дела ситне пластике регионално је доста неодређено уз присутну дилему чијих су она руку дело. Проблем, међутим, не лежи само у томе да ли су њени творци домаћи људи или странци, или једни и други. Ситна пластика остала је, на жалост, готово у целини дело плејаде анонимних лица, црквених или световних, међу којима је било зрелих уметничких личности или само више или мање вештих занатлија.

Фонд ситне пластике сачуван у Србији и у Хиландару на основу својих квалитета уклапа се у опште токове ликовне уметности на Балкану. На тој су се минијатурној пластици одражавала разна уметничка струјања, стил-

ске симбиозе и уопште сва она ликовна динамика развоја са својим узлетима и падовима, карактеристичним за уметност „великих форми”, која је настајала, развијала се и пропадала у балканским пространима.

Ситна пластика живела је у камену, обичном, драгом или полудрагом, дрвету, кости, ројини, металу, седефу. Служила је у култне и лаичке сврхе. Пластично изражавање у минијатури налазило је широке могућности своје примене на разноврсним предметима: енколпијама, иконицама, реликвијарима, панагијама, крстовима и крстићима, корицама књига, медаљонима, филактеријима, пафтама, гемама на прстењу, уопште на накиту и другом. Поред чињенице што су служили цркви предмети ситне пластике често профилактског значења, некад вредновани и симболичком самог материјала од којег су израђивани, били су присно везани уз човека као амulette или својеврсне амајлије, на пример, стално уза се ношени, чувани у породици с колена на колена, стекавши услед вековног служења пријатну мекоту своје помало истрвене рељефности. Ситна пластика служила је човеку такође да задовољи своје реалне, овоземаљске жеље за истицањем, дотеривањем, украшавањем.

Аутор књиге дао је веома детаљан стилске анализе минијатурне пластике кроз периоде њеног настајања, указујући на формалне утицаје са стране, на симбиозе до којих је долазило у раздобљима изразитије креативности, на специфичности које су

представљале посебне вредности и које су управо због својих особености могле да буду дефинисане као српске. Посебно је наглашен феномен да стварање у ситној пластици није у Србији било ослабљено у тешким временима турског робовања. Према речима аутора „у периоду турских освајања кад су многе уметничке гране замрле и давале скромне доприносе српској уметности, ситна пластика живи својим пуним животом дајући свој допринос уметности и култури своје средине”. На крају треба да истакнемо посебну пажњу коју је аутор указивао иконографији минијатурне пластике, специфичној за поједине групе предмета, и исцрпним

тумачењима појединих иконографских образаца.

На једном месту сакупљена сва значајнија сачувана дела ситне пластике, која су некад доношена у Србију или су овде стварана, сада анализирана и објашњена у својим основним развојним токовима, дата у изванредним црно-белим и колорисаним репродукцијама, разоткривена су књигом др Бојане Радојковић на основу својих правих вредности. Синхронни двојезични текст на српскохрватском и француском или на српскохрватском и енглеском језику допринеће, без сумње, популарности ове књиге далеко преко граница наше земље.

Верена Хан

Динко Давидов, СРПСКА ГРАФИКА XVIII ВЕКА, Нови Сад 1978, Матица српска, Одељење за ликовне уметности — Студије за историју српске уметности бр. 8; 238 стр. текста, 178 стр. описа графика, 15 стр. општег регистра, 56 илустрација у тексту, 412 репродукција, резиме на немачком.

Ова обимна и лепо опремљена књига, осма по реду у серији Студије за историју српске уметности, коју је покренуло Одељење за ликовне уметности Матице српске у Новом Саду, нашла је заслужено место међу издањима штампаним у част Матичине 150 годишњице. У разнородној материји до сада објављених Студија ова књига представља ново тематско проширење серије једном значајном уметничком делатношћу — графиком, која је током XVIII века негована код Срба. Књига садржи расправни и каталожски део. Расправном, односно историјско-естетском делу претходи уводна реч и критичка историографија, коју следе шест поглавља.

У првом поглављу писац је изложио свој став у односу на методикку изучавања графике, коју „треба посматрати као уметничко, ликовно дело, али не само као такво, већ и као културно-историјско, просветно-педагошко, често повезано са књижевним и историјским делима, и узајамно зависно од оновременог српског списатељства, преводилаштва, издавачких појухвата и штампар-

ских послова. А то само значи да се у графици могу наћи потпуније вести о интелектуалном и уметничком бићу српског народа. У томе смислу графика се може узети као поуздано сведочанство преображаја и раста српске културе XVIII века”. У истом поглављу дати су историјски оквири и оцртана је ликовна клима времена у коме су се развијале и неједнакомерно цветале две графичке дисциплине: дрворез и бакрорез. Истицани су одрази општих и посебних стања средине на њима и њихови „слојевити духовни садржаји”, њихова национална, политичка, културна и уметничка мисија коју су — нарочито бакрорез — непосредно укључени у животне токове средине, у њој вршили. Прво поглавље садржи нека уопштена, закључна разматрања писаца у односу на српску графику XVIII века, која у следећим поглављима аналитички разрађује. Друго поглавље расправног дела књиге писац је посветио дрворезној графизи, која је до нас стигла као знатно окрњена целина. Иконографски наивно упрошћених садржаја и малих ликов-